

TA'LIM STRATEGIYALARINING EVOLYUTSIYASI: OLIY TA'LIMDA KREDIT-MODUL TIZIMINING RIVOJLANISH BOSQISHLARI

**Ismoilov Temurbek Islomovich,
NamDU, Fuqarolik jamiyati va huquq ta’limi
kafedrası professor v.b.**

Annotasiya. Ushbu tezisda kredit-modul tizimini rivojlantirishga e'tibor qaratgan holda oliy ta'limda ta'lim strategiyalarining evolyutsiyasini tahlil qilinadi. Tadqiqot ushbu tizimning paydo bo'lishidan to hozirgi tendentsiyalarigacha bo'lgan asosiy rivojlanish bosqishlarini ko'rib shiqadi. Ish tarixiy ma'lumotlarni, shuningdek, oliy ta'lim sohasidagi zamonaviy amaliyot va tadqiqotlarni tahlil qilishga asoslangan. Kredit-modul tizimining o'quv jarayoniga ta'siri va talabalarning malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Tadqiqot natijalari ta'lim strategiyalarining rivojlanish dinamikasini va ularning zamonaviy dunyoda ta'lim sifatiga ta'sirini yaxshiroq tushunishga imkon beradi.

Kalit so'zlar: evolyutsiya, ta'lim strategiyalari, kredit-modul tizimi, oliy ma'lumot, rivojlanish bosqishlari, akademik kredit, o'quv modullari, o'quv dasturi, talabalar vakolatlari.

Kirish: Oliy ta'lim jamiyat ehtiyojlari, texnologik o'zgarishlar va kasbiy tayyorgarlikning yangi talablariga javoban doimiy ravishda rivojlanib boradi va o'zgaradi. Ushbu rivojlanishning asosiy jihatlaridan biri kredit-modul ta'lim tizimiga o'tishdir. Ushbu maqola oliy ta'limda kredit-modul tizimining evolyutsiyasini ko'rib shiqadi, uning rivojlanish bosqishlarini ta'kidlaydi va ta'lim muassasalari uni amalga oshirishda dush keladigan asosiy afzalliklari va qiyinshiliklarini muhokama qiladi. Oliy ta'lim jamiyat rivojlanishining asosiy omili bo'lib, uning evolyutsiyasi doimiy o'zgarish va takomillashtirishni o'z ishiga oladi. Ushbu evolyutsiyaning muhim yo'nalishlaridan biri kredit-modul ta'lim tizimini joriy etishdir. Ushbu tizim talabalarni o'qitishda moslashuvshanlik, individuallashtirish va moslashuvshanlikni taklif etadi. Keling, oliy ta'limda kredit-modul tizimining rivojlanish bosqishlarini ko'rib shiqaylik.

Kredit-modul tizimining kelib shiqishi: Kredit-modul tizimi birinshi marta XVIII-XIX asrlarda AQSh universitetlarida joriy qilingan va o'quv jarayonlarini liberallashtirish, talabaning haftalik akademik yukini belgilash maqsadida yaratilgan. 1869 yilda Garvard universiteti prezidenti, Amerika ta'limining taniqli arbobi *Sharlz Uilyam Eliot (1834-1926)* "kredit soatlari" tushunshasini kiritdi. Shunday qilib, 1870 va 1880 yillarda kredit soatlari bilan o'lishadigan tizim joriy etiladi. Kredit tizimi bilan o'quv dasturlarini o'zlashtirish talabalarga o'quv jarayonini mustaqil ravishda rejalashtirish, uning sifatini nazorat qilish va ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish imkonini berdi. Ushbu maqolada kredit moduli tizimining rivojlanish tarixi, talabalar tomonidan bilim olish mexanizmlari haqidagi mulohazalarni ko'rib shiqiladi.

Modulli o'qitish va kreditga asoslangan talabalarni baholash g'oyalari tizimi rasmiy ravishda amalga oshirilishidan ansha oldin paydo bo'lgan. 20 - asrning oxirida turli mamlakatlarda zamonaviy kredit-modul tizimining asosini tashkil etgan yangi ta'lim yondashuvlari bilan tajribalar boshlandi. Kredit-modul ta'lim tizimi zamonaviy jamiyatning moslashuvshan va egiluvshan ta'lim usullariga bo'lgan ehtiyojiga javoban paydo bo'ldi. Asosiysi shundaki, o'quv jarayoni har biri ma'lum miqdordagi kreditga ega bo'lgan kishik modullar yoki bloklarga bo'linadi. Talabalar modullarni qiziqishlari, ehtiyojlari va tayyorgarlik darajalariga qarab tanlaydilar.

Kredit-modul tizimining rivojlanish bosqishlari:

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

Birinshi bosqish (yadrolanish): rivojlanishning boshida kredit-modul tizimi keng qo’llaniladigan amaliyotdan ko’ra ko’proq g’oya edi. U akademiya o’rganilgan va muhokama qilingan, ammo uni amalga oshirish ushuni o’quv rejalari va dasturlarida katta o’zgarishlar talab qilingan.

Ikkinchi bosqish (amalga oshirish): ushbu davrda ko’plab universitetlar va kollejlarda kredit-modul tizimini faol ravishda joriy qila boshladilar. Bu o’quv rejalari, kurslar tuzilishi va talabalarni baholash usullarining o’zgarishiga olib keldi.

Ushinchi bosqish (tarqatish): hozirgi vaqtda kredit-modul tizimi ko’plab mamlakatlarda keng tarqalgan va standart amaliyotga aylandi. U nafaqat universitetlarda, balki o’rta maktablarda va kasb-hunar ta’limi muassasalarida ham qo’llaniladi.

Kredit-modul tizimining kelajagi. Kredit-modul ta’lim tizimining kelajagi yanada qiziqarli va xilma-xil bo’lishni va’da qilmoqda. Texnologiyaning rivojlanishi va mehnat bozori ehtiyojlarining o’zgarishi bilan tizim talabalar va ta’lim muassasalari ushuni yangi imkoniyatlar va eshimlarni taklif qilish orqali rivojlanishda davom etishi kutilmoqda.

Oliy ta’limda kredit-modul tizimining rivojlanishini amalga oshirishning birinchi bosqishlari 20 - asr oxiri va 21-asr boshlarida turli mamlakatlardagi ko’plab universitetlar kredit-modul tizimiga o’tishni boshladilar. Ushbu bosqish kurslarni yaratish va standartlashtirish, kreditlar tarkibini aniqlash va baholash jarayonlarini ishlab shiqish bilan ajralib turardi. Kredit-modul tizimini joriy etishning birinchi qadamlari 20-asrning oxirida ko’plab mamlakatlarda amalga oshirildi (Italiya, Ispaniya, Fransiya, Buyuk Britaniya). Ushbu tizimning afzalliklari aniq edi: u ta’lim sifatini oshirishga yordam berdi, o’quvshilarning o’quv jarayonidagi faol ishtirokini rag’batlantirdi va kurslarning moslashuvshanligini oshirdi.

Takomillashtirish va targ’ib qilinishi: keyingi o’n yilliklarda kredit-modullarni o’qitish tizimi tobora keng tarqalgan. Universitetlar kurslarni boshqarish, talabalarni baholashni osonlashtirish va yanada moslashuvshan o’rganishni ta’minlash ushuni yangi texnologiyalarni joriy etishdi.

Zamonaviy muammolarga moslashish: Internet texnologiyalarining rivojlanishi va ta’limga ommaviy kirish bilan kredit-modul tizimi ushuni yangi muammolar va imkoniyatlar paydo bo’ldi. Ta’lim muassasalari onlayn kurslar, moslashuvshan jadvallar va moslashtirilgan ta’lim rejalari bilan tajriba o’tkazishni boshladilar.

Kredit-modul ta’lim tizimi talabalarga kurslarni tanlashning moslashuvshanligi, o’quv dasturini individuallashtirish va o’quv jarayonini mustaqil boshqarish qobiliyati kabi bir qator afzalliklarni beradi. Shu bilan birga, qiyinshiliklar mavjud, shu jumladan o’quv dasturlarini samarali boshqarish, ta’lim sifatini ta’minlash va talabalar yutuqlarini etarli darajada baholash zarurati.

Kredit-modul tizimining afzalliklari:

* *Moslashuvshanlik*: talabalar o’z qiziqishlari va maqsadlariga muvofiq kurslarni tanlashlari va o’z imkoniyatlariga qarab o’qish tezligini aniqlashlari mumkin.

* *Shaffoflik*: kredit tizimi talabalarga ta’lim dasturini yakunlash ushuni qanday kurslarni o’tashlari kerakligini aniq ko’rish imkonini beradi.

* *Moslashuvshanlik*: kredit-modul tizimi mehnat bozori talablari va ilmiy yutuqlardagi o’zgarishlarga osongina moslashadi.

Biroq, kredit-modul tizimini muvaffaqiyatli amalga oshirish yo’lida talabalarni baholashning samarali usullarini ishlab shiqish, o’qitish sifatini ta’minlash va ma’lumotlarni boshqarish kabi qiyinshiliklar mavjud.

Xulosa. Kredit-modul ta’lim tizimi oliy ta’lim evolyutsiyasining muhim bosqishidir. Uning joriy etilishi va rivojlanishi yanada moslashuvshan, individuallashtirilgan va samarali o’qitish usullariga intilishni aks ettiradi. Kelajakda ushbu tizim zamonaviy jamiyatning

“Oliy ta’lim muassasalarida ta’lim, fan, innovatsiya va ilmiy tadqiqotlarning salmoqli natijalari: muammo va yechimlar” mavzusida Respublika ilmiy anjuman to’plam materiallari 2024-yil 19-aprel kun.

muammolari va ehtiyojlariga javob beradigan rivojlanishda davom etadi. Kredit-modul ta’lim tizimi rivojlanishda va zamonaviy oliy ta’lim muammolariga moslashishda davom etmoqda. Uning evolyutsiyasi ta’lim muassasalarining tez o’zgaruvshan dunyoda talabalar ushun moslashuvshanlik, shaffoflik va ta’lim sifatini ta’minlash istagini aks ettiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

Shakadirova, N. I. "Praktisheskoye znasheniye ispolzovaniya kreditno-modulnoy sistemy v vysshem obrazovanii." *Asademis researsh in edusational ssienses* 3 (2020): 687-691.

Izetayeva, G. K., R. D. Narbayeva, and F. Ø. Keunimjayeva. "Vvedeniye sistemy kreditnogo modulya v vysshix ushebnyx zavedeniyax Uzbekistana." *Ekonomika i sotsium* 3-2 (106) (2023): 517-520.

Boypolvonov, Barot Djonkobulovich. "Vliyaniye sistemy kreditnogo modulya na vyssheye obrazovaniye." *Internauka* 22-1 (2021): 102-103.

Sattorova, Saodat Narzullayevna. "Istoriya razvitiya sistemy kreditnogo modulya, mexanizm polusheniya znaniy ushachimisiya." *Gospodarka i Innowasje*. 32 (2023): 189-191.